

20. novembar 2023. godine

ZAKLJUČCI I PREPORUKE SA KONFERENCIJE

”RODNA RAVNOPRAVNOST U USTAVU - PREPREKE I MOGUĆNOSTI”

Inicijativa Građanke za ustavne promjene u saradnji sa Agencijom za ravnopravnost polova BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Kućom ljudskih prava Banja Luka i Fondacijom Heinrich Boel je 20. novembra 2023. godine organizovala **online konferenciju** pod nazivom **„Rodna ravnopravnost u ustavu – prepreke i mogućnosti”**. Na ovoj konferenciji smo se bavili pitanjem važnosti rodne ravnopravnosti kao ustavne kategorije, zašto je bitno da ustavi budu rodno senzitivni i šta to znači u praksi. Takođe, razgovarali/e smo i o iskustvima iz Srbije i Hrvatske, država čiji ustavi imaju određeni nivo garancije ženskih ljudskih prava, za razliku od Ustava BiH koji je „rodno slijep”.

Panelisti konferencije su bili dr. Nerzuk Ćurak (Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu, BiH), Višnja Ljubičić (Pravobraniteljica za ravnopravnost polova, Hrvatska), Sofija Mandić (Centar za pravosudna istraživanja, Srbija), Samra Filipović Hadžiabdić (Agencija za ravnopravnost polova, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH BiH) i Željka Umićević (Inicijativa Građanke za ustavne promjene, BiH).

Na konferenciji je učestvovalo 59 predstavnika/ca organizacija civilnog društva iz BiH i regije, državnih institucija, parlamentarnih tijela, akademske zajednice, međunarodnih organizacija, ambasada i fondacija, kantonalne i entitetske zastupnice i studenti/ce Univerziteta iz BiH koji donijeli sljedeće preporuke za:

PROMJENE U PRAVNOJ SFERI:

- U Ustavu Bosne i Hercegovine bi trebalo da se prošire odredbe postojećeg kataloga ljudskih prava odredbama u vezi sa jedinstvenom zdravstvenom, socijalnom i porodičnom zaštitom, sa insistiranjem na ravnopravnosti i boljoj zaštiti svih građanki i građana, ali sa ispravnim definisanjem u okviru političkih mogućnosti, kako bi se izbjegle teme koje mogu onemogućiti takve promjene, kao što su one vezane za entitetske nadležnosti i prenos nadležnosti.
- Ustav mora da sadrži izričite odredbe o ravnopravnosti polova, kako bi se ravnopravnosti polova direktnim definisanjem dao jači ustavni i političko-pravni značaj.
- Neophodno je da Ustav BiH jasno propiše da diskriminaciju ne predstavljaju posebne mjere radi postizanja pune ravnopravnosti lica ili grupe lica koja su suštinski u nejednakom položaju sa ostalim građanima i građankama, čak i kada u zakonima postoji ovakvo definisanje.
- U Ustavu BiH je veoma značajno propisati politiku jednakih mogućnosti.
- U Ustavu BiH striktno navesti da žena ima pravo da slobodno odlučuje o rađanje djece.

MINISTARSTVO ZA
LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE
BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SARAJEVO
Bosna i Hercegovina | Sjeverna Makedonija

- U ustavu je neophodno imati jake garancije ravnopravnosti polova, kako bi se u slučaju kršenja prava, ili u pokušajima ograničavanja određenih zakonskih prava, moglo pozivati direktno na ustav.
- Na svakom nivou društvenog uređena i odlučivanja potrebno je nanovo ponavljati da se mora voditi računa o ravnopravnosti polova, kao i jednakih prava koja uživaju muškarci i žene.
- Na svim nivoima društvene komunikacije bi trebalo propagirati i primjenjivati rodno senzitivni jezik, a njega bi trebalo da sadrže kako ustav tako i zakoni i podzakonski akti u državi.

PROMJENE U DRUŠTVENOJ SFERI

- Samo mijenjanje ustava nije dovoljno, jer je neophodno da borba za ravnopravnost u stvari i mijenja naše društvo u stvarnosti. Stoga, treba promijeniti društvene uslove koji postoje a koji često uključuju nasilje, u pravnoj i društvenoj sferi, koje se generišu iz patrijarhata.
- U Bosni i Hercegovini jedan od ključnih problema je to što ne postoji istinska „vladavina zakona“, nego postoji „vladavina ljudi“. Zato je neophodno da se građani i građanke i njihove inicijative zajedno sa promjenama u pravnoj sferi, izbore i za vladavinu zakona, a ne vladavinu ljudi, te da se pravni akti ne primjenjuju u zavisnosti od toga kako neko želi da ih primjenjuje, nego kako su stvari zaista postavljene u njima.
- Kako bi se promjene mogle postići u društvu neophodno je tražiti minimalan broj saveznika/ca u političkoj sferi koji će podržati promjene, ravnopravnost, nediskriminaciju i destrukciju patrijarhata.